

UČNO GRADIVO KOT SKUPNA ŽETEV

Learning Material as the Harvest

Za strokovne module v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja je značilno, da je učnih gradiv – takih, ki so javno objavljena – v slovenščini malo, pogosto pa so tudi zastarela. Učitelji strokovnih modulov morajo tako črpati iz različnih virov, zbrano gradivo metodično-didaktično prilagoditi potrebam pouka, pri tem pa paziti na ustrezno raven strokovnosti. Velikokrat so pri tem prepuščeni sami sebi. Čeprav se morda na drugem koncu države na drugi šoli neki drug učitelj ukvarja z zelo podobno težavo. Pa vendar vemo, da je dobro učno gradivo vedno rezultat sodelovanja, skupna žetev avtorskega tima, ki je sestavljen iz avtorjev besedila, recenzentov, lektorjev, oblikovalcev, urednikov, ilustratorjev, programerjev in še koga. V prispevku bomo pokazali, da so pomemben sodelavec avtorskega tima tudi učenci.

Učna gradiva ne prinašajo nekih novih znanstvenih spoznanj, ampak so zrcalo spoznanj in izsledkov relevantnih znanstvenih disciplin, strokovnih področij in učne prakse. Lahko bi rekli, da učno gradivo na neki način »sodeluje« z drugimi besedili oz. referencami. Vsako učno gradivo tako vsebuje zapis »zbirke besedil«, s katerimi se povezuje in med katerimi najdemo poleg znanstvenih in strokovnih besedil tudi kurikularne dokumente, metode in strategije poučevanja, različne učne prakse, primere dobrih učbenikov, prakse vplivnih posameznikov ipd. Na nekaterih strokovnih področjih je takšnih referenčnih besedil malo, še posebej v slovenščini, tako da avtorji učnih gradiv včasih opravljajo nekakšno »pionirsko delo«, saj se morajo dogovoriti tudi za ustrezno terminologijo ter strukturirati vsebino. Poleg tega, katero znanje vsebuje učno gradivo, je pomembno vprašanje tudi, kako to znanje predstavimo, in učno gradivo je priložnost, da napišemo nekaj na novo, drugače, boljše za naše učence.

Prav naši učenci so namreč najpomembnejši sodelavci pri nastajanju učnega gradiva. Oni so tisti, ki jim je gradivo namenjeno. Odrasli potrebujejo drugačna gradiva kot otroci in mladostniki. Pa tudi v okviru iste skupine učencev upoštevamo individualne razlike med njimi in poskrbimo za možnosti diferenciacije (različne vrste aktivnosti, kombinacija besedila in multimedije, različna zahtevnost, viri – klasični, spletni, dodatne vsebine itd.). Izkušnje kažejo, da učenci gradiva, pri katerih sodelujejo, vzamejo bolj »za svoja«. Kako jih pritegnemo k sodelovanju?

Učenci so odlični recenzenti, ki nam bodo dali povratno informacijo, ali je učno gradivo v redu, samo prislusniti jim moramo. Preizkusimo, kako novo učno gradivo delu-

je v razredu. Če besedila učenci ne razumejo, je verjetno nejasno ali pretežno. Lahko je tudi predolgo. Razmislimo, kako bi napisali drugače, neznane besede pojasnimo, uporabljamo živ jezik, dodamo več grafičnih elementov. Darja Mavrin, učiteljica strokovnih modulov na Biotehniškem centru Naklo, je najprej s soavtorjem napisala zelo obsežen učbenik Tehnologija mleka in mlečnih izdelkov, ki je bil pomemben dosežek za mlekarsko stroko, vendar je bil za dijake v programu živilski tehnik zelo zahteven. Nekaj let kasneje je z drugo soavtorico za isto vsebino napisala precej krajši učbenik Mleko in mlečni izdelki, ki je v skladu s prenovo izobraževalnih programov vseboval poleg teoretičnih tudi praktične vsebine. Gradivo je preizkusila v razredu z dijaki programa živilsko-prehranski tehnik in ga ob tem prečistila, hkrati pa ugotovila, kako pomembno je, da je teoretično znanje povezano s praktičnimi spretnostmi. Lahko bi rekli, da je prvi učbenik napisala za stroko, šele drugega pa za dijake, ki se v tej stroki izobražujejo.

Učence lahko vključimo v proces načrtovanja učnih gradiv in jih vprašamo, kakšno gradivo bi si želeli. Ankete med dijake v programih poklicnega in strokovnega izobraževanja so pokazale, da bi si želeli več učnih gradiv na spletu, pa več učnih listov, prilagojenih prav njihovim potrebam. Tudi pri izdelavi učnih gradiv lahko učenci aktivno sodelujejo. Njihov prispevek je lahko zelo majhen, npr. glasujejo za najboljšo naslovnico gradiva. Lahko pa je bistveno bolj pomemben: Zanimiva gradiva nastanejo v okviru njihovih raziskovalnih nalog ali projektov. Učenci, ki imajo specifična znanja, prispevajo fotografije, ilustracije, videoposnetke, aplikacije, tehnično podporo ipd. Bogat vir za gradiva v poklicnem in strokovnem izobraževanju so izkušnje, ki

jih dobijo dijaki pri delodajalcu. V projektu See-the-goal, ki je na Centru RS za poklicno izobraževanje potekal od leta 2016 do 2018, so na podlagi izkušenj dijakov pri praktičnem usposabljanju v različnih podjetjih nastali videoposnetki, ki podpirajo načrtovanje praktičnega usposabljanja, sodelovanje med šolo in delodajalcem, potek usposabljanja ter vrednotenje učnih izidov.

Skupna priprava učnega gradiva poveže skupino ljudi, ki so lahko iz zelo različnih okolij, iz gospodarstva, šolstva, akademskih krogov itd., a imajo skupni cilj, na katerega se osredotočajo. Izdelava e-gradiv zahteva tudi tehnično podporo programerjev, animatorjev, snemalcev idr., vendar ponuja nove možnosti. E-gradiva vsebujejo manj besedila in dolge opise postopkov nadomeščajo z videoposnetki ali animacijami, tako da tehnologija v tem primeru na neki način »osvobodi« učence intenzivne uporabe pisnega sporočanja, s katerim imajo dijaki v poklicnem in strokovnem izobraževanju velikokrat težave.

Snovanje učnih gradiv je obsežno delo, zato avtorji potrebujejo podporo, pa naj gre za podporo vodstva šole, ki bo aktivnemu avtorju omogočilo prilagoditev delovnih obveznosti, podporo sodelavca, ki bo opozoril na zanimiv

vir, ali pa na razumevanje v domačem okolju. Kar nekaj je takih »tihih« partnerjev, brez katerih bi bilo delo avtorjev bistveno težje. Ne nazadnje je treba omeniti tudi finančno podporo; eden od virov je sofinanciranje priprave učnih gradiv za poklicno in strokovno izobraževanje, ki ga že vrsto let izvajata Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport ter Center RS za poklicno izobraževanje.

Ko gradivo izide za javnost, se pojavijo novi sodelavci – vsi potencialni uporabniki. Gradivo mora biti objavljeno tako, da ga bodo lahko spoznali, sprejeli in uporabljali. Uporabniki nam bodo odgovorili na vprašanje, ali je naše gradivo kakovostno. Z njihovo pomočjo bomo gradivo sčasoma lahko tudi izboljšali, odpravili morebitne napake in osvežili vsebino.

Dobro učno gradivo je konkreten in neposredno uporaben izdelek, ki lahko zelo vpliva na potek pouka. Če je pripravljeno na sodelovalen način, predstavlja bogato žetev, ob kateri se vsi sodelavci veliko naučijo, hkrati pa prispeva tudi k razširitvi zbirke besedil, iz katere nastajajo nova gradiva. Za učitelja je priprava učnih gradiv pravzaprav vseživljenjski proces.

► Ekipa projekta See-the-goal pri snemanju videoposnetkov v podjetju

VIRI IN LITERATURA

Livingstone, S. Critical reflection on the benefits of ICT in education. Oxford review of education. Volume 38, 2012. Str. 9–24.

Skela, J. (2008). Smernice za avtorje učnih gradiv. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje. Dostopno na: http://www.izvirznanja.si/izvirznanja/izvirznanja/datoteke/5-001_Opomnik%20za%20avtorje%20ucnih%20gradiv.pdf.

ke/5-002_SMERNICE%20ZA%20AVTORJE%20UCBENIKOV.pdf.

Štefanc, D., Mažgon, J., Škapin, D. (2011). Z učnimi gradivi do kakovostnega znanja. Ljubljana: Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje.

Škapin, D. (2008). Opomnik za avtorje učnih gradiv. Ljubljana: Center Republike Slovenije za

poklicno izobraževanje. Dostopno na: http://www.izvirznanja.si/izvirznanja/izvirznanja/datoteke/5-001_Opomnik%20za%20avtorje%20ucnih%20gradiv.pdf.

Westwood, P. (2003). Commonsense Methods for Children with Special Education Needs. London: Routledge-Falmer.